

Kálmos Magdolna:

Székelyek közt a Bácskában

„Ez a cikk részlet egy széklány leveléből, aki, mint az Egyesült Női Tábor kiküldöttje egyik délvidéki székely település napközi otthonának volt a vezetője.“

(Szerk.)

... . Délelőtt 11 óra. Helyszín: bajmoki állomás. Szereplők: Én és nehéz esomagom. Állok és nézek a távolodó kultúra, civilizáció: a vonat után. Nagyon sóhajtván körülnézek: két hónap még ennél is pusztább pusztán. Sebaj! Minden erőmet összeszedve becipelem esomagomat a forgalmi irodába s ráülök. Csend van. És ismét csend. Végre hangok: két egyenruhás alak s csodálkozó szemek. Felvilágosítást kérek Bajmokról és Hadikörsről. Bajmokról elsőrendű információkat szereztem rövid fél óra alatt. Hadikörsről azonban semmit sem tudok. No, ez is szép! Tehát Hadikörs nincs.

Mindenesetre kinnhagytam esomagom az állomáson, én pedig elindultam a tornyok irányába a község felé. Másfélórás kutyagolás után odaértem a község házra. Senki és csönd. Várok. Végre egy egyenruhás ember. Bőbeszédű, s mint később megtudtam ő a Péntes Józsi bácsi. Vele társalogtam egy ideig. Közben két óra lett és jöttek az „urak“. Bementem a főjegyzőhöz és előadtam búmat, bajomat. A végén megkérdezte, hogy miért hozzájövök, miért nem az aljegyzőhöz, hiszen tudhatnám, hogy ez rá tartozik. Kicsit elszontyolodva kocogtam az aljegyzőhöz. Végtelenül kedves, fiatal ember fogadott és mindjárt nagyon a pártfogásába vett: elvitt ebédelni. Utána aztán megismertem a község házi embereket. A bíró úr — egy jó székely bácsi — mindjárt kocsit „parancsolt“ (ezt itt így mondják) és kikocsiztunk Hadikörsre. Másfélórás zötyögős düllőúti kocsikázás után érkezünk meg.

Nagyon kedves, derék magyarok laknak itt, bukovinai székelyek, s nagyon haragszanak, ha csángóknak hívják őket. Mindössze 73 családból áll a telep

és Horváth bácsi a telep felügyelő. Ő a „vitéz úr“, u. i. vitéz Horváth. Tiszta, rendes, tipikus falu. Nagyon összetartók és jószívűek ezek a székelyek.

Az iskola melletti üres szobát kaptam meg és másnapra főúri lakosztályt csináltak belőle ezek az ezermester székelyek. Maga a bíró szögelte be az ágy széleit, mert nagyon ingott és minden este ő zárja be az ajtót álkulccsal, mert elveszett a kulcs, s lakatosa nincs a falunak. Még egy kislánykám is van, Veronika, aki itt alszik, hogy ne féljek. Szép, tiszta kis székely lány, nagyon megszerettem. Sokat mesélt „otthonról“ (Bukovina) és az utazásról, de „ittthon“ (ez Hadikörs) sokkal jobb, mert itt csak a bíró parancsol.

A bírónak örömmel engedelmeskedik mindenki. Alig van 10—15 kocsit a faluban és mégis ha a bíró elküldi a kisbíró, Vilmust, hogy kocsit kell, mindjárt fognak, jönnek, mert hát ha a bíró mondja, akkor „köll.“ Mindig más és más a „soros“ persze, hiszen igazságos a bíró nagyon.

Tudod, mi tetszik nekem nagyon? Az, hogy ha valakinek kell valami, hát mindjárt ad neki az, aki teheti. Az a legnagyobb sértés, ha valakire azt mondják, hogy elcsajátította az ittmaradt csetnik bűrtort. Ugyanis semmi sem vész el a faluban, soha nem lopnak az emberek, tehát csak a kiosztásnál kapott bútort az övék. A többi „csetnik“; nem szabad hozzányúlni.

És néha (de igazán ne nevéss ki!) majdnem sirok, olyan meghatók ezek az izig-vérig magyar emberek! Tegnap például a bírónál voltam, mert feszületet csináltak, mivel vasárnap búcsú lesz és megy a falu. Zászlójuk nincs, hát csak feszülettel mennek. Maga a bíró ügyelt fel, hogy szépre faragják. Őszintén szólva, én mikor eddig a székelyekről olvastam, azt hittem, hogy csak környekben van még olyan igazi székely nép a maga ősi tisztaságában és szokásaival. Nagyon szeretek itt lenni köztük és oly jó be-benézní egy-egy családhoz. Néhol olyan gyönyörű bútortok

vannak, amilyeneket csak képeken, múzeumokban lát az ember. Itt pedig mind ez valóság. Rengeteg faragás, festés, háziszóttos. Minden székely ingben jár, ez asszonyok népviseletben. Hétköznap persze nem olyan díszesben, mint vasárnap, de ez is szép.

A bíró tegnap kidobolt tna a kisbíróval, Villussal, hogy hétfőn megnyílik a napközi otthon, jöhetnek iratkozni. Alig egy óra múlva jöttek is ám az asszonyok. Négy-öt gyerek az általános, de sekhelyen 10—11 is van. Mikor megkérdeztem, hogy mikor született a gyerek, hát azt mondják, hogy öt éves, oszt ptyókaszedés után egy héttel. Most aztán ebből süssek ki valamit!

Pénteken volt az „asszonygyűlés“. Én is elmentem, aztán itt mondtam el, hogy miért is jöttem tulajdonképpen. Eleinte hümmögtek, hogy így, meg úgy, de aztán, mikor mondtam, hogy vigyázzok a gyermekeikre egész nap, míg aratni mennek, hát megoldódott a nyelvük, és egyszerre ezer kérdésre kellett felelni. Ez persze lehetetlen volt, de szerencsére átjött a bíró és „csendet parancsolt“. Itt olyan furesa, hogyha a bíró parancsol, akkor az úgy van, nincs ellene apelláta. A bíró sohasem kér, viszont a nép soha sem parancsol!

Nagy örömmel mentek haza az asszonyok, hogy nem engedem majd, hogy a gyerekeik beverjék a fejüket, meg hogy lúgot igyanak és bolondgombát egyenek. Este aztán jöttek ám a kis székely lurkók és hoztak „puliekát“ meg „malét“. Jött három kis román kölyök is, piszkosak, feketék, sárosak, nagyon elütnek a többitől. Magyarul sem tudnak. Szüleik most jöttek Erdélyből, bunkereket robbantani. Alig van az istenadtáknak mit enni, de nem adnak nekik a székelyek, úgy mint egymásnak, hanem megdolgoztatják őket előbb alaposan. A magyaroknak adnak, mert hiszen ők is kaptak tavaly tavasszal, mikor Bukovinából jöttek földet, házat, meg ennivalót, de a románoknak nem adnak, mert ők sem kaptak „otthon“ ingyen semmit.

A SzEI

munkatáboros nagygyűlésén az emberek a lelkesedés mögött is hitetlenkedve néztek össze, mikor Szinay altáboros először szólt a munkatáborok átalakító hatásáról beszélt. A szónokok azt mondták: «Megváltoztok Ti: megszeretitek a munkát, eltűnik derekatok puh imnbolygása. Ficsúrokból, kényeskedő úrlányokból edzett férfiakká és áldozni tudó asszonyokká váltok, De megszeret benneteket a falu is. A falu céljért, a földért végzett közös munka testvérré avat benneteket, ahogy a szikkadt nyári göröngyön egybeömlik munkás testetek sava».

Hitetlenkedve néztünk akkor éppúgy, mint ahogy hitetlenkedtünk akkor is, mikor a népfőiskolától a testvéri összemelegedést várták a vezetőink.

Es mind a kétszer csalódtunk hitetlenkedésünkben. A népfőiskola szavaiban és a munkatáborban hullott verejték csöppjeiben a boldogabb jövő akarata izzott, és ez az akarat átmelegítette a szíveket. Ennek a két nagy, valóban népi SzEI-s megmozdulásnak ez a végső értéke:

A közös munka barátságokat termelt, hitet adott nekünk is, nekik is a közeledés lehetőségében. És ennek a hitnek és a belőle fakadó akarásoknak mélyén ott szunnyad a magyar jövő.

Végül még egy kedves esetet említek meg. Tegnap egy asszony jön be, kezében egy rendes párnával, hogy hozta nekem aludni. Borzasztóan szégyelte magát, hogy csetnik párnát hozott, de az itthoni párnáit bevitte Szabadkára, mert a kórházban van a gyereke, és nem lehet, hogy idegen párnán aludjon...»

Munkába megy a tábor (Középen a SzEI elnöke)